

LAUSUNTO

12.03.10

Eduskunta

Maa- ja metsätalousvaliokunta

HE 106/2009 VP LAIKSI AMPUMA-ASELAIN JA ERÄIDEN SIIHEN LIITTYVIEN LAKIEN MUUTTAMISESTA

Lausuntona tietosuojavaltuutetun toimisto esittää seuraavaa:

Esityksen tavoitteina on huolehtia Euroopan parlamentin ja neuvoston 21.5.2008 antaman asedirektiivin (91/477/EY) muuttamisesta annetun direktiivin 2008/51/EY kansallisesta täytäntöönpanosta ja huomioida ampuma-aselakiin liittyvät kansalliset muutostarpeet;

- rajoittaa käsiaseiden saatavuutta
- lisätä lupaviranomaisten mahdollisuuksia saada enemmän tietoja
- terveydentilan valvonnan tehostamisella parantaa lupajärjestelmän toimivuutta ja luotettavuutta sekä samalla aseturvallisuutta

Edellä mainitut pyrkimykset ovat kannatettavia ja hyväksyttäviä esitetyn tarpeen kannalta arvioituna.

Saavutetaanko asetetut tavoitteet

Aluksi on syytä kuvata nykytilaa (Ampuma-aselaki 1/1999, HE 183/1997) siten kuin se on perusteltu mainitussa hallituksen esityksessä. Tuon esityksen mukaan; ”Luvanhakijan terveydentilaa arvioitaessa olisi kiinnitettävä huomiota sellaisiin vammoihin ja sairauksiin, jotka saattavat heikentää hänen kykyään kantaa, kuljettaa ja säilyttää ampuma-asetta ja muita lain soveltamisalaan kuuluvia esineitä turvallisesti.

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihe	Sähköposti ja kotisivut
PL 315 00181 Helsinki	Albertinkatu 25 A 3. kerros	010 366 6700	tietosuoja@om.fi http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	010 36 16670	0100 862 05	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00 pe 9:00-12:00

Tämän voidaan katsoa asettavan vaatimuksia ainakin hänen näköaistilleen ja kyvyllään hallita omien raajojensa toimintaa. Mielensterveydellinen ongelma, johon liittyy vaara, että henkilö vahingoittaisi itseään tai muita, olisi ehdoton este luvan saannille.”

Samaisessa hallituksen esityksessä kuvataan, miten esimerkiksi terveydentilaa koskevat tiedot ensinnäkin lupahakemuksen käsittelyn yhteydessä saataisiin: ”Esityksen mukaan lupaviranomaisella olisi oikeus edellyttää, että luvan hakija esittää lupaviranomaisen tarpeelliseksi katsoman selvityksen myös terveydentilastaan... Edellytyksenä tämän kaltaisten lisäselvitysten pyytämiseksi olisi, että henkilön sopivuutta ampuma-aseen hankkimiseen on syytä epäillä. Edellä tarkoitettulla menettelyllä, jonka käytännön toteuttamisesta säädettäisiin tarkemmin asetuksella, ei loukattaisi luvan hakijan yksityisyyden suojaa, sillä poliisille ei annettaisi oikeutta saada ja hankkia luvanhakijan terveydentilaa koskevia tietoja ilman hänen suostumustaan. Luvan hakijan olisi itse esitettävä pyydetty selvitys. Jos pyydettyä selvitystä ei esitettäisi, ei haettua lupaa myöskään annettaisi.”

Poliisin tiedonsaantioikeudesta sanotaan HE 183/1997 seuraavaa; ”Poliisilla on poliisilain 35§:n 2 momentin nojalla oikeus saada ampuma-aseluvan voimassaolon harkitsemiseksi perustellusta pyynnöstä salassapitovelvollisuuden estämättä tietoja luvanhakijan terveydentilasta sekä...Edellytyksenä tietojen saamiselle on syy epäillä, ettei luvanhaltija enää täytä luvan saamisen edellytyksiä.”

LUVANHAKIJA

Terveydentilatiedot

Nykytilanne;

Poliisi voi pyytää luvanhakijaa toimittamaan itse selvityksen terveydentilatiedoistaan.

Ehdotus;

Nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen 45§:n mukaan, luvanhakija antaisi lupaviranomaiselle suostumuksensa siihen, että poliisilla on oikeus saada hänestä lääketieteellinen arvio. Ehdotetaan siis sitä, että luvanhakijan itsensä toimittaman, lääkäriellä käyntinsä yhteydessä laaditun arvion sijasta hän antaisi suostumuksensa samaan asiaan. Edelleen suostumuksen antamatta jättämisestä seuraisi, että lupaa ei annettaisi.

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 315	Albertinkatu 25 A	010 366 6700	tietosuoja@om.fi
00181 Helsinki	3. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	010 36 16670	0100 862 05	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00 pe 9:00-12:00

Pyydetäisiinkö suostumus sitten aina? Esityksen perustelujen teksti on tässä kohdassa ristiriitainen. Siinä nimittäin todetaan, että luvanhakijan suostumus pyydetäisiin säännönmukaisesti lupahakemuksen jättämisen yhteydessä. Kuitenkin esityksen mukaan: ”Poliisin tiedonsaantioikeuksien tehostumisen ja soveltuvuustestin käyttöönoton jälkeen tarkoituksenmukaista kuitenkin olisi, että lääketieteellistä arviota ei pyydetäisi säännönmukaisesti, vaan ainoastaan silloin, kun saatujen tietojen tai haastattelun perusteella olisi syytä epäillä luvanhakijan henkilökohtaista sopivuutta.”

Käytännössä on osoittautunut, että lupaprosessit ovat olleet epäyhteneväiset ja ministeriön ohjaus on ollut puutteellista. Tilanteen parantamiseksi tähän olisikin kiinnitettävä erityinen huomio.

Asevelvollisuustiedot

Nykytilanne;

Poliisin ei ole käyttänyt ymmärtääkseni asevelvollisuusrekisterin tietoja. Mikäli tiedot kuitenkin olisivat olleet tarpeellisia, olisi poliisi voinut ymmärtääkseni ainakin henkilön suostumuksella saada ne käyttöönsä jo nyt.

Ehdotus;

Poliisi saisi tiedonsaantioikeuden asevelvollisuutta koskeviin tietoihin asevelvollisuuslain uuden 97 a §:n nojalla.

Tietosuojavaltuutetun toimisto pitää tätä ehdotusta perusteltuna.

LUVANHALTIJA

Terveydentilatiedot

Nykytilanne;

Poliisilla on poliisilain 35 §:n nojalla tiedonsaantioikeus salassapitosäännösten estämättä terveydentilatietoihin ilman luvanhaltijan suostumusta.

Ehdotus;

Kun nyt poliisilla on oikeus saada luvanhaltijan terveydentilatietoja Poliisilain 35 ja 36 §§:n nojalla ilman suostumusta, lisättäisiin tällainen suostumusedellytys uuteen poliisilain 35§:n 3 momenttiin.

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 315	Albertinkatu 25 A	010 366 6700	tietosuoja@om.fi
00181 Helsinki	3. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	010 36 16670	0100 862 05	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00 pe 9:00-12:00

Esityksen mukaan poliisin tulisi lähettää luvanhaltijalle kirjallinen pyyntö suostumuksen antamiseen määräajassa.

Lupien peruuttamista koskevan 67 §:n mukaisesti edellytettäisiin samoin – terveystietojen suojan turvaamiseksi – että luvanhaltija antaisi suostumuksensa terveystietojensa saamiseen.

Tässä yhteydessä pyydän valiokuntaa ystävällisesti kiinnittämään huomionsa myös ehdotettuun Poliisilain 35 §:n 2 momenttiin. Sen mukaanhan poliisilla on lupa-asioissa oikeus saada salassapitosäännösten estämättä sellaisia luvanhaltijan terveydentilaan, päihteiden käyttöön, tai väkivaltaiseen käyttäytymiseen liittyviä tietoja, jotka ovat välttämättömiä ajo-oikeuden tai muun sellaisen luvan harkitsemiseksi tietyillä, momentista ilmenevillä perusteilla.

Näyttäisi siis siltä, että pyrkiessään aseturvallisuuden parantamiseen ja lupahallinnon menettelytapojen selkiyttämiseen lupaviranomainen pikemminkin näiltä osin kaventaa tiedonsaantioikeuksia.

On otettava huomioon myös, että käytännössä ase lienee otettava pois ennen edellä mainitun suostumus ym. menettelyn aloittamista, jos se yleisen järjestyksen ja turvallisuuden näkökulmasta on tarpeellista.

Oma-aloitteinen ilmoittaminen

Nykytilanne;

Perustuu ymmärtääkseni pakkotilasäännöstöön.

Ehdotus;

Sekä puolustusvoimille että terveydenhuollon ammattihenkilöille annettaisiin oikeus ilmoittaa lupaviranomaiselle oma-aloitteisesti havaitsemistaan seikoista, jotka voivat vaarantaa henkilön tai muiden turvallisuutta.

Näiden tietojen käsittelemisestä, käytöstä ja hävittämisestä on tarpeelliset säännökset ehdotuksessa.

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 315	Albertinkatu 25 A	010 366 6700	tietosuoja@om.fi
00181 Helsinki	3. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	010 36 16670	0100 862 05	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00 pe 9:00-12:00

Muut lupaehdot

Nykytilanne;

Ei ole ollut käytössä.

Ehdotus;

Ehdotettu ikärajan nosto, rinnakkaislupaan liittyvät käytännöt, yhdistykseen kuulumisen, aktiivinen harrastustoiminta ovat ehtoja, joiden arvioin olevan tarpeen lain tavoitteiden saavuttamiseksi. Siksi minulla ei ole niiden osalta huomauttamista.

Tietosuojavaltuutetun toimisto toteaa kuitenkin, ettei ainakaan näiltä osin ole kovinkaan hyvin onnistuttu saavuttamaan hallituksen esityksessä esitettyjä, edellä kerrottuja tavoitteita; ainakaan jos ei samalla huolehdi kenttätyötä tekevien riittävästä ohjeistuksesta.

25 § Velvollisuus tiedoston pitämiseen

Ilmeisesti lain valmistelun aikana annettujen lausuntojen johdosta 25.1§:ään on lisätty tiedoston pitämisen tarkoitukseksi ase-elinkeinon harjoittamisen valvonta. Esityksen mukaan tiedostoon merkittävät henkilötiedot ovat salassa pidettäviä ja niitä saa luovuttaa vain 115§:ssä tarkoitettulle valvontaviranomaisille, joilla on esitutkintalain nojalla oikeus saada kyseisiä tietoja.

Esityksen 2 momentin mukaan ase-elinkeinonharjoittajan on toimitettava pitämänsä tiedosto lupaviranomaiselle, kun asealan elinkeinolupa raukeaa tai se peruutetaan. Esityksen mukaan tiedosto luovutetaan paperimuodossa, jolloin se ei esityksen mukaan olekaan enää aktiivikäytössä oleva henkilörekisteri, vaan se on viranomaisen asiakirja. Kuitenkin esityksessä todetaan, että tiedosto sisältää henkilötietoja, joten se on henkilörekisteri. Lisäksi sen käsittelyn tarkoitus on matkan varrella muuttunut; nyt se käytötarkoituksena on **jäljitettävyyden toteuttaminen**.

Tietosuojavaltuutetun toimiston käsityksen mukaan pykälän sanamuoto ja hallituksen esityksen perustelut ovat ristiriidassa keskenään. Myös tietojen tallennusajassa on suuria ongelmia; nyt määritellään esimerkiksi säilyttämisen vähimmäisajasta, ei enimmäisajasta. Myös suhde arkistolakiin on epäselvä.

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 315	Albertinkatu 25 A	010 366 6700	tietosuoja@om.fi
00181 Helsinki	3. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	010 36 16670	0100 862 05	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00 pe 9:00-12:00

Muita havaintoja

Soveltuvuuden arviointia (45c§) koskevan testin osalta arvioitavaksi tulee tuon ehdotetun tietokonepohjaisen testin suhde henkilötietolain asettamiin edellytyksiin niin sanottujen automatisoitujen päätöksentekojärjestelmien käyttöön. Näiltä osin ei tietosuojavaltuutetun toimistolla ole huomautettavaa.

Ampuma-aseen hallussapitoon sopimattomasta henkilöstä tehtävän ilmoituksen (114§) osalta totean, että esitys selkiyttäisi terveydenhuollon ammattihenkilöiden oikeusturvaa luomalla oikeuden, mutta ei velvoitetta. Näiltä osin minulla ei ole huomautettavaa.

Asevelvollisuuslain uusi 97a§ kuvastaa mielestäni samaa lainsäätämisongelmaa kuin edellä Poliisilain 35.3§:n kohdalla esitin. Sanottujen pykälien keskinäinen suhde on ongelmallinen, ehkä pois lukien puolustusvoimien oikeutta oma-aloitteiseen lupaviranomaisten informointiin.

Yhteenveto

Tietosuojavaltuutetun toimiston käsityksenmukaan nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys ei välttämättä johda sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen.

YK:n yleissopimuksen voimaansaattamisen osalta minulla ei ole huomautettavaa.

Tietosuojavaltuutetun toimivalta

Henkilötietolain (523/1999) 38 §:n 1 momentin mukaan tietosuojavaltuutettu antaa henkilötietojen käsittelyä koskevaa ohjausta ja neuvontaa sekä valvoo henkilötietojen käsittelyä tämän lain tavoitteiden toteuttamiseksi ja käyttää päätösvaltaa siten kuin tässä laissa säädetään.

Henkilötietolain 40 §:n 1 momentin mukaan tietosuojavaltuutetun on edistettävä hyvää tietojenkäsittelytapaa sekä ohjein ja neuvoin pyrittävä siihen, ettei lainvastaista menettelyä jatketa tai uusita. Tarvittaessa tietosuojavaltuutetun on saatettava asia tietosuojaalautakunnan päätettäväksi taikka ilmoitettava syyteeseen panoa varten.

Henkilötietolain 40 §:n 2 momentin mukaan tietosuojavaltuutetun on ratkaistava asia, jonka rekisteröity on saattanut 28 ja 29 §:n nojalla hänen käsiteltäväkseen. Tietosuojavaltuutettu voi antaa rekisterinpitäjälle määräyksen rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttamisesta tai tiedon korjaamisesta.

Tietosuojavaltuutettu valvoo yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain (työelämän tietosuojalaki) (759/2004) 22 §:n mukaan lain noudattamista yhdessä työsuojeluviranomaisten kanssa.

Sähköisen viestinnän tietosuojalain (516/2004) 32 §:n mukaan tietosuojavaltuutetun tehtävänä on valvoa mm. lain 7 lukuun (26-29 §) sisältyvien suoramarkkinointia koskevien säännösten noudattamista.

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 315	Albertinkatu 25 A	010 366 6700	tietosuoja@om.fi
00181 Helsinki	3. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	010 36 16670	0100 862 05	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00 pe 9:00-12:00